

De Renaissance van de moderne Olympische Spelen

Door Jasper Hekert

De klassieke Olympische Spelen gingen ten onder als gevolg van de opkomst van het Christendom. Nieuwe regels die werden uitgevaardigd door Constantijn I de Grote (280-337 na Chr.) stelden de intellectuele vrijheid, die gedoceed werd in de filosofische scholen van Athene, bepaald niet op prijs. Polytheïsme werd taboe en het Christendom werd de nieuwe doctrine omstreeks het jaar 313. Onder Theodosius I (379-395 na Chr.) werden de Spelen officieel verboden. Het duurde tot laat in de negentiende eeuw voordat de Spelen nieuw leven werd ingeblazen door een idealistische Fransman, baron Pierre de Coubertin.

De moderne Olympische Spelen werden voor het eerst georganiseerd in het jaar 1896 voornamelijk door toedoen van de Fransman Pierre de Coubertin, afkomstig van een oud aristocratisch Italiaans geslacht.¹

Hij werd voor een klassieke opleiding door zijn ouders naar Parijs gestuurd, alwaar hij aan een Jezuïetencollege werd onderwezen. Vader Jules Carron bracht hem de liefde bij voor de Griekse oudheid. Tijdens zijn klassieke vorming op het Jezuïetencollege las hij een Franse vertaling van het boek 'Tom Browns School Days', waarin een fictieve Engelse kostschool 'Rugby' het decor vormt. Op deze school stond sportbeoefening als karaktervormend principe hoog in het vaandel. Deze opvatting zou later een grote rol spelen bij zijn ideeën over de Spelen.

Studerend aan de *École supérieure des Sciences Politiques* kwam De Coubertin tot inzicht dat de Franse pedagogiek vrij eenzijdig van aard was. Hij was er ten stelligste van overtuigd dat de lichamelijke opvoeding een belangrijk aspect in het onderwijs was en zijn klassieke vooropleiding heeft sterke invloed gehad op dit

denken. In de Klassieke Oudheid gold een model, waarbij de harmonie tussen lichaam en geest praktisch geperfectioneerd was. Hij zag in de wedergeboorte van de Olympische Spelen een uitermate geschikt middel om internationalisering van de sportbeoefening te realiseren. Even zo belangrijk was volgens hem de hieruit voortvloeiende vrede.

Bankroet in Athene

De Coubertin was een groot voorvechter van het herrijzen van de Olympische Spelen op twee fronten. Allereerst lag in Frankrijk de nadruk op de verschuiving van lichamelijke oefening en vorming naar de beoefening van sport. Hierdoor werd een bestaand pedagogisch systeem opnieuw ingericht naar de ideeën van De Coubertin. Ten tweede creëerde hij op internationaal niveau een netwerk van gelijkgezinden. De voornaamste leden van dit netwerk zouden later plaatsnemen in het nog te vormen Internationaal Olympisch Comité (IOC). Het IOC in wording bestond naast een aantal 'papierleden' met een hoge maatschappelijke status (waaronder een Belgische

graaf, een Engelse hertog en een Engelse lord) vooral uit vrienden uit Pierre de Coubertin's persoonlijke netwerk.

Dit netwerk was geen directe aanzet tot de vorming van een dergelijk comité. De Coubertin deed het voorkomen alsof het nut van het comité was om te komen tot een standaardisering van de normen in de sport. In samenwerking met diverse prominenten uit dit netwerk organiseerde hij een congres op 18 juni 1894 waar het besluit werd genomen dat de eerste moderne Olympische Spelen zouden plaatsvinden in Athene. Waar anders zou de wederopstanding van een dergelijk iets plaats kunnen vinden dan daar waar de bakermat van de Spelen lag. Probleem was echter dat de Griekse staat bankroet was. Op 10 december 1893 had premier Trikoupius verklaard dat Griekenland niet meer aan zijn internationale verplichtingen kon voldoen. Ook andere bronnen van financiering, waaronder ook de Záppasstichting², konden geen steun bieden aan de Spelen in oprichting.

Premier Trikoupius was welwillend jegens de Spelen. Vanuit de oppositie in het Griekse parlement kwam

Pierre Baron de Coubertin (1863-1937) wordt gezien als de oprichter van de moderne Olympische Spelen

echter ook reactie. Onder leiding van de populist Theódorus Deliyánnis kwam naar voren dat men van menig was dat ondanks de lege staatskas de Spelen een ideale gelegenheid waren om het nationale aanzien een flinke impuls te geven. Deze opvatting leidde tot grote onrust in het Griekse politieke leven en uiteindelijk tot het vallen van het kabinet van Trikoúpis.

Zappeia Olympia

De Coubertin was niet de eerste die een serieuze poging ondernam om de Spelen nieuw leven in te blazen. Eerder in de negentiende eeuw waren anderen hem voorgegaan, in een poging het Griekse nationale aanzien te vergroten. Eén

van deze *agendasetters* was Panayótis Soútsos (1806-1868), die in 1833 in zijn ‘dialoog van de doden’ hierop zinspeelde. Hij liet de geest van Plato retorisch uitroepen: “waar zijn de Olympische Spelen, uw grote festivals, uw grote theaters, de marmeren standbeelden, waar zijn ze gebleven?”³ In het streven naar het creëren van een Nieuwgriekse identiteit en het aantonen van de continuïteit van de Griekse geschiedenis kreeg hij echter weinig bijval. In het politiek instabiele Griekenland was geen animo en vooral geen geld om te voorzien in een Olympisch experiment. Een verandering werd echter teweeggebracht toen de ondernemer Evangelís Záppas (1800-1865) zich met

de zaken ging bemoeien. Záppas vergaarde zijn vermogen in Wallachije, wat tegenwoordig Zuid-Oost Roemenië is, met het drijven van handel.

Hij zag wel heil in de Olympische gedachte waarbij de Spelen een impuls zouden krijgen om te herrijzen uit de dood. In november 1859 investeerde hij veel geld in het Záppasfestival, het zogenaamde Zappeia Olympia. Hij was bereid deze *revival* van de Olympische Spelen financieel te ondersteunen, op voorwaarde dat er een speciaal comité zou worden opgericht om de gelden te leiden. In dit comité namen, hoe verrassend, de broers Soútsos plaats om het geheel te besturen. Tijdens deze Zappeia Olympia werd voor het eerst een onderscheid gemaakt tussen amateurs en professionals. Bij de paardenrennen werd namelijk een onderscheid gemaakt tussen paardenhandelaars, bestuurders en koetsiers enerzijds (professionals) en de burgers en officieren (amateurs) anderzijds.⁴ Deze belangrijke institutionele wijziging zou kenmerkend zijn voor de verdere ontwikkeling van de Spelen.

Professioneel versus amateur

Met de herleving van de moderne Olympische Spelen in 1896, mede door toedoen van De Coubertin, verscheen een nieuwe benadering van sport ten tonele. Sport werd niet langer als tijdverdrijf gezien.⁵ Er werd steeds meer geloof gehecht aan sport. In economische, politieke en zelfs academische kringen werd sport gezien als iets dat valt te exploiteren naar gelang de resultaten.

Het geloof in het exploiteerbaar maken van sport speelde een grote rol bij de *revival* van de Olympische Spelen, en werd als losse waarde belangrijk, ook voor de sport in zijn algemeenheid. De Spelen werden een belangrijk medium en

deelname was niet langer louter tijdverdrijf of pure wedijver.

Voor atleten die deelnamen aan de Spelen vergden de voorbereiding veel tijd en moeite. Training en competitie kosten beide nu eenmaal veel geld. Hiervoor zijn subsi-

me onder de Olympische sporters. Met het veranderen van de samenleving naar een steeds grotere consumptiemaatschappij na de Tweede Wereldoorlog was ook de afzetmarkt voor sportartikelen gestaag gegroeid. Atleten attendeerden

“Het geloof in het exploiteerbaar maken van sport speelde een grote rol bij de *revival* van de Olympische Spelen”

dies nodig om te kunnen concurreren met de beste van de beste, wat inherent leidt tot verregaande professionalisering van de sporter. Een beweging die niet zonder slag of stoot voor waar werd aangenomen. Een hiermee rijzend probleem is de gegeven steun en de vorm van deze steun. Internationale politiek leidde niet bepaald tot een eenvoudige werking van dit principe. Zo ontstond in 1952 grote discussie in Helsinki door deelname van het team van de Sovjet-Unie; zij waren volledig gesteund door de staat. Het westen, met de Verenigde Staten voorop, was van mening dat er geen sprake was van amateurisme in enigerlei wijze omdat deze Sovjetsporters ook in hun levensonderhoud werden voorzien door de staat en voerde als argument aan dat alle Amerikaanse sporters ‘gewoon’ een baan naast hun sportieve carrière hadden en dus geen aangepast leven leidden. Avery Brundage, voorzitter van het IOC van 1952 tot 1972, oordeelde echter in het voordeel van de Sovjets. De Amerikaanse sporters waren vrijwel allen afkomstig van universiteiten, waar zij beurzen verkregen op basis van hun sportieve merites. In principe is deze manier van ondersteuning volgens Brundage gelijk aan staatssteun.

Commerciële belangen speelden tevens een steeds belangrijker rol in het toenemende professionalis-

de pers vooral bij het alpineskiën overduidelijk en onbeschaamd dat een deel van hun overwinning te wijten was aan het gebruik van het materiaal van een bepaalde fabrikant.⁷ Onderhands ontvingen zij hiervoor een vergoeding. Later werd deze manier van sponsoring als normaal bestempeld.

De gegroeide rol van sport in de samenleving zette ook steeds meer universiteiten actief in het sportcircuit. Zeker grotere universiteiten hadden grote budgetten voor sportuitrusting waardoor deze markt sterke groeiimpulsen kreeg en de sponsoring van succesvolle atleten van deze universiteiten extra interessant werd.

Tegelijkertijd werd de rol van de media een steeds groter financieel deel van de Spelen en de financiering hiervan. Bij de Spelen van Montreal van 1976 werd maar liefst 40 miljoen dollar gependend aan de uitzending ervan. Vier jaar later bij de Spelen van Moskou was dit bedrag reeds verdubbeld naar ruim 85 miljoen dollar. De publieke interesse voor het kijken van de Olympische Spelen is groot, en bovendien voor de meeste bedrijven winstgevend met betrekking tot financiële termen, het verkrijgen van prestige en het bijkomende voordeel bij toekomstige uitzendingen van deze Spelen. Zo werden de Spelen van Amsterdam in 1928 gefilmd door de Italiaanse

firma Luce.⁷ Dit heeft als gevolg gehad dat bij iedere uitzending van filmmateriaal van deze Spelen nog steeds een bedrag moet worden betaald aan de Italianen.

Het meedoen aan de Olympische Spelen is heden ten dage zeer belangrijk, daar dit veelal goed is voor het versterken van de nationale identiteit van een land. Het verkrijgen van prestige is voor veel landen de drijfveer achter deelname aan de Spelen. Op een bepaalde wijze is dit een reflectie van de wijdverspreide opvattingen die heersen binnen de samenleving. Professionalisme versus amateurisme in de sport is in eerste instantie een zaak voor de sporter zelf, maar de druk en belangen die op de schouders van deze sporters rusten zijn dusdanig dat het niet langer om alleen het sportieve element gaat.

De moderne Olympische Spelen zijn, mede door toedoen van De Coubertin, uitgegroeid tot niet alleen een evenement waarin sport centraal staat, maar waar ook internationale belangen een grote rol spelen. Sport is door de veelzijdigheid en de diverse facetten die het kenmerkt, hetzij professioneel of amateuristisch, een bruikbaar instrument bij het onderhouden van de internationale verhoudingen. Sport verbreedert, zo luidt het spreekwoord althans! ■

1. Wijngaarden, G.J. van, (2004), *Van Olympia naar Athene, 4x de Olympische Spelen*, Athene (GR): NIA

2. De Záppasstichting was tot stand gekomen in 1865 bij het overlijden van Evangelis Záppas.

3. Uit: Wijngaarden, Van, (2004), p. 48

4. Ibidem, p. 50

5. Espy, Richard, (1979), *The Politics of the Olympic Games*, Los Angeles: University of California Press, p. 5.

6. Ibidem, p. 119.

7. Wijngaarden, (2004), p. 86.